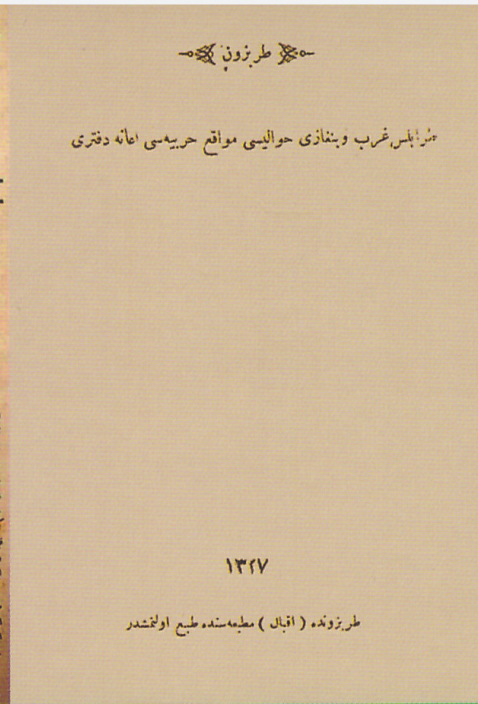

Trablusgarp Savaşı ve Donanma Cemiyeti'ne TRABZON VİLAYETİNDEN YARDIMLAR

MELEK ÖKSÜZ

Trablusgarp Savaşı ve Donanma Cemiyeti'ne
TRABZON VİLAYETİNDEN YARDIMLAR

MELEK ÖKSÜZ

SERANDER YAYINLARI

Trablusgarp Savaşı ve Donanma Cemiyeti'ne
TRABZON VİLAYETİNDEN YARDIMLAR

Yazan
Melek Öksüz

Editör
Veysel Usta

Genel Yayın Yönetmeni
Kenan Sarıalioğlu

Kapak Tasarımı
Emriye Demirkır

Yapım / Uygulama
SERANDER

Sertifika no: 33882

Baskı
Eser Ofset Matbaacılık, Trabzon
Tel: 0462 321 53 38

I. Baskı, Eylül 2016

ISBN: 978-605-66757-0-6

SERANDER
Gazipaşa Mah. Uzun Sok. 5/3
Ortahisar/TRABZON/TÜRKİYE
Tel: 0533 421 70 02
www.seranderyayinevi.com
e mail: serander@seranderyayinevi.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9
I	
<i>TRABZON'DA MEŞVERET GAZETESİNE GÖRE TRABLUSGARP SAVAŞI'NIN</i> <i>TRABZON'DAKİ YANSIMALARI.....</i>	15
II	
GİRESUN BASININDA "TRABLUSGARP SAVAŞI" VE TOPLANAN YARDIMLAR.....	45
III	
<i>"TRABLUSGARP VE BİNGAZİ HAVALİSİ MEVAKİ-İ HARBIYYESİ İANE</i> <i>DEFTERİ"</i> NE GÖRE TRABLUSGARP SAVAŞI İÇİN TRABZON'DAN TOPLANAN YARDIMLAR	81
IV	
<i>TRABZON'DA MEŞVERET GAZETESİNE GÖRE DONANMA-YI OSMANİ</i> <i>MUAVENET-İ MİLLİYE CEMİYETİ TRABZON ŞUBESİ VE</i> <i>FAALİYETLERİ - I.....</i>	147
V	
<i>TRABZON'DA MEŞVERET GAZETESİNE GÖRE DONANMA-YI OSMANİ</i> <i>MUAVENET-İ MİLLİYE CEMİYETİ TRABZON ŞUBESİ VE</i> <i>FAALİYETLERİ - II</i>	189
KAYNAKÇA.....	249
EKLER	259
DİZİN.....	271

Özet

Trablusgarp Savaşı, Osmanlı Devleti ile Libya'da bulunan İtalyan kolonisi arasında 1911-1912 yılları arasında gerçekleşen bir savaştır. Savaşın başlangıcı, İtalyanlar tarafından Libya'da kurulan koloninin Osmanlı Devleti'ne karşı bir saldırıya geçmesiyle başlamıştır. Savaşın sonucunda, Osmanlı Devleti Libya'dan çekilmiş ve İtalyanlar, Libya'da bir koloni kurmuşlardır. Savaşın Osmanlı Devleti'ne olan etkileri, özellikle siyasi ve askeri alanda görülmektedir. Savaşın sonucunda, Osmanlı Devleti'nin uluslararası alandaki itibarı zayıflamıştır. Ayrıca, savaşın sonucunda, Osmanlı Devleti'nin içişleri de etkilenmiştir. Savaşın sonucunda, Osmanlı Devleti'nin içişleri, özellikle siyasi alanda, büyük değişiklikler yaşamıştır.

I

TRABZON'DA MEŞVERET GAZETESİNE GÖRE TRABLUSGARP SAVAŞI'NIN TRABZON'DAKİ YANSIMALARI

Giriş

20. yüzyılın ilk çeyreği, Osmanlı Devleti'ni adeta adım adım yıkılışa götüren üç önemli savaşın gerçekleştiği bir zaman dilimidir ve bunlardan ilki Trablusgarp Savaşı'dır. Bütün dünyada bir taraftan milliyetçilik cereyanları gelişirken öte yandan sömürgecilik faaliyetleri, devletlerarası ilişkileri şekillendiren en önemli unsurdur. Bu sürece geç katılan İtalya, 1870 yılında milli birliğini tamamlayarak sömürgecilik yarışına girmişti. Tunus'u Fransa, Mısır'ı da İngiltere ele geçirdiği için İtalya, bir başka Osmanlı vilayeti olan Trablusgarp'a göz dikmişti. 1880'li yıllardan itibaren Trablusgarp'ı işgal programına alan İtalya, o tarihlerden beri burayı ele geçirebilmek için gerekli ulusal ve uluslararası plan ve hazırlıkları yapmaya başlar.¹ İtalya bu doğrultuda öncelikle gizli antlaşmalar yoluyla Avrupa devletlerinin onayını almayı başarır.² Avanzade M. Süleyman 1912'de kaleme aldığı eserinde "*Herkes birer suretle eline geçirdiği yerden müstefid olurken elbet bizim makarnacılar da sükût edemezlerdi. Öteden beri matmah-ı nazarları olan Trablusgarp'ı zabt ve istila için Avrupa'nın muvafakat-ı zımniyesiyle ortaya atıldı*"³ diyerek Avrupa devletlerinin sömürge yarışına, İtalya'nın da Trablusgarp'ı ele geçirme plan ve projeleri çerçevesinde katıldığına işaret ediyordu.

Trablusgarp'ı sömürgeci çabalarının hedef coğrafyası olarak belirleyen İtalya, bir yandan siyasi araçları kullanırken öte yandan, banka ve okul açarak Trablusgarp ahalisi ile temaslarını sağlayacak faaliyetleri de gerçekleştirmişti. Bölgenin siyasi, sosyal ve iktisadi denetimini ele geçirmelerine zemin hazırlayan bu gelişmeler İtalya'yı bölge üzerinde hak iddia edecek bir konuma getiriyordu. Bu şekilde İtalya, Osmanlı Devleti'nin bölgedeki ihmalkârlıklarını kullanarak işgalin gerekçesinin kendiliğinden ortaya çıkmış olduğunu iddia edecek bahaneleri elde etmişti.⁴ Böylece Trablusgarp'ın İtalyanlar tarafından

¹ Filibe'de çıkan Balkan gzetesi 4 Ağustos 1906 tarihli nüshasında, Rusya'da çıkan İtalyan gazetesi La Vita'dan aldığı bir habere yer verir. Haberin sunuluş mantığı İtalya'nın bölgedeki Alman faaliyetlerinden duyulan rahatsızlığı göstermektedir. Burada Trablusgarp'a giden bir Alman heyetinin oradaki faaliyetlerine değinilerek, bunun İtalya açısından tehlikelerine işaret edilmektedir. Nitekim La Vita'ya göre bu heyetin bölgede etkili olan Sunûsîlerle ticari münasebeti gerçekleştirerek üzerlerinde nüfuz sahibi olmak ve böylece Alman sömürgesi Kamerun ile Trieste'yi Trablus üzerinden birleştirmek niyetinde olduğuna dikkat çekilir. *Balkan*, No: 9, 22 Temmuz 1322 (4 Ağustos 1906)

² Rumbeyoğlu Fahreddin-Mehmed Nabi, *Trablusgarp- Bingazi ve Cezair-i İsna Aşer Meseleleri*, İstanbul 1334, s. 4-5; Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, C:II, Ks: II, Ankara 1991, s. 36-37, 55-56, 108, 150; Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Ankara 1997, s. 357-361, 453-457; İlhan F. Akın, *Siyasi Tarih 1870-1914*, Ankara 1983, s.78,86-90; Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C:IX, Ankara 1996, s.261.

³ Avanzade M. Süleyman, *Trablusgarp ve Devlet-i Aliyye- İtalya Vekayi-i Harbiyesi*, İstanbul 1327, s.4.

⁴ İsrail Kurtcephe, *Türk-İtalyan ilişkileri (1911-1916)*, Ankara 1995, s. 12-19, 30-34; Hale

işgal edilmesi meşru ve insanî bir olay gibi takdim edilmeye başlanmıştı.

İtalya, bütün hazırlıkları tamamladığına kanaat getirince, Trablusgarp'ı işgal etmek amacıyla İstanbul'daki İtalyan elçiliği aracılığıyla 28 Eylül 1911'de Babıâli'ye bir nota verdi. Bu notada öncelikle Trablusgarp'ın İtalya için önemi belirtiliyor ve işgal gerekçesi sıralanıyordu. İlk olarak İtalya'nın bölgede gerçekleştirmek istediği iktisadi teşebbüslere Osmanlı Devleti'nin engel olduğu iddia ediliyordu. Ayrıca İtalyanlarla diğer yabancıların güvenliklerinin de tehlikede olduğu belirtiliyordu. Öte yandan İtalya, daha önce Trablusgarp'a askerî nakliye gemileri göndermemesi için Osmanlı Hükümeti'ni uyarmasına rağmen Babıâli tarafından gemilerin gönderilmesi ve bu durumun da Trablus'ta tehlike oluşturmaya dikkat çekiliyordu. İtalyanlar, bu notada işgal gerekçelerini şu şekilde ifade ediyorlardı: "*Binaenaleyh hükümet-i kraliye ba'd-ezin kendi haysiyet ve menafinin sıyanetine mecbur bulunduğu cihetle Trablusgarp ve Bingazi'yi kuvve-i askeriye ile işgale karar vermiştir. İtalya'nın tevkif edebileceği suret-i tesviye-i yegâne bundan ibarettir.*"⁵

Osmanlı Hükümeti, İtalya'nın iddialarını cevaplandırmak için 29 Eylül 1911'de karşı nota göndermişti. 28 Eylül tarihli notada ileri sürülen gerekçeler sadece bir bahane olduğu için İtalya, Osmanlı Devleti'ne verdiği sürenin dolmasını beklemeden 29 Eylül 1911'de "*ilân-ı harp*" notasını Osmanlı Hükümeti'ne gönderdi.⁶ Bu notanın Babıâli'ye ulaşmasından 2 saat önce, İtalya'nın Preveze açıklarındaki Türk gemilerine saldırması ile de savaş fiilen başlamış oldu.⁷

İtalyanlar donanmalarına güvenerek Trablusgarp kıyılarına asker çıkardılar. Ancak bölgeye giden gönüllü Türk subaylarının oradaki yerli kuvvetleri örgütlemeleri sonucunda İtalyanlar kıyılardan içerilere giremediler. Bunun üzerine İtalya, Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için, Rodos ve Oniki Ada'yı işgal etti, Çanakkale Boğazı'nı topa tuttu. Ancak bu çabalarından bir sonuç alamadı. Bu sırada Balkan Savaşı'nın çıkması üzerine Osmanlı Devleti, İtalya ile anlaşmak zorunda kaldı.

Şıvgın, *Trablusgarp Savaşı ve 1911-1912 Türk İtalyan İlişkileri*, Ankara 2006, s. 22-26

⁵ 28 Eylül 1911 tarihli nota için bkz. Celal Tefik Karasapan, *Libya-Trablusgarp, Bingazi ve Fizan*, Ankara 1960, s.197-199; Giovanni Giolitti, *Trablusgarp'ı Nasıl Aldık?*, Haz: Tahsin Yıldırım, İstanbul 2012, s.73-76; Avanzade M. Süleyman, *a.g.e.*, s. 7-8; Kurtcephe, *a.g.e.*, s. 61-67; Şıvgın, *a.g.e.*, s. 34-35; Bayur, *a.g.e.*, C.II, Ks. I, s. 93-95.

⁶ Trablusgarp Savaşı, Türkiye'nin tavrı sonucunda değil İtalyanların ipotek koydukları Afrika topraklarını ele geçirme çabası nedeniyle ortaya çıkan sorunu, silahla çözmeye girişimiydi. Timothy W.Childs, *Trablusgarp Savaşı ve Türk -İtalyan Diplomatik İlişkileri (1911-1912)*, Çev: Deniz Berktaş, İstanbul 2008, s. 76.

⁷ Kurtcephe, *a.g.e.*, s. 69; Şıvgın, *a.g.e.*, s. 37. Dönemin İtalya başbakanı olan Giovanni Giolitti hatıralarında, gerekli hazırlıkların yapıldıktan sonra kısa zamanda saldırıya geçilmesinin taktik gereği olduğunu ifade ederken bu noktada hazırlıkların gizlilik içerisinde yürütülmesinde özellikle kendisinin rol aldığını belirtmektedir. Bkz. Giolitti, *a.g.e.*, s.40-41,58.